

Vígh László

JUHÁSZ JÁNOS

Ez év március 12-én meghalt Juhász János, a TEK alapító tagja, a kollégium volt igazgatója. Őnkezeivel vetett véget életének. A mai kollégisták és a *Fordulat* olvasói közül bizonyára csak kevesen ismerték, és ha esetleg hallottak vagy olvastak is róla, nem igazán tudják, ki volt ő. Pedig néhány éve még velem együtt vezetett kört a kollégiumban. Nehéz feladat számomra, hogy róla írjak, és előre elnézést kérek az olvasóktól, ha szubjektív leszek, mert János több mint húsz évig volt a barátom és eszmei társam. Félszavakból megértettük egymást, mert egyformán gondolkodtunk tudományos és politikai kérdésekről is.

Juhász János sokáig a kollégium meghatározó személyisége volt, nem csak mint igazgató, hanem mint szakmai tekintély és olyan ember, akiről azt gondoltuk, képes dönteni, és döntései megalapozottak, megfontoltak. Tudtuk róla, hogy elvei vannak, és ezekhez szilárdan ragaszkodik. Ő mindannyiunk számára mérce volt, biztos pont, akinek a véleményét nem tudtuk figyelmen kívül hagyni. Akiről sokan azt gondolták a kollégiumban is, mindig tudja, mi a helyes, és még azok is figyeltek a szavára, akik nem értettek vele egyet.

János azonban elsősorban a tudomány embere volt, a tudományos igazságban hitt, nem a felszínes tudásban, a vélekedésben. Doktori disszertációját a marxi válságelméletből írta, amelyben az akkor uralkodó hivatalos elmélettől eltérően a gazdasági ciklusokat a profitráta süllyedő tendenciájából vezette le. Számos nagy jelentőségű cikket publikált a marxi értékelmélet témakörében: a logikai és a történeti transzformációs problémáról írt cikkei véleményem szerint kiemelkedőek a marxista irodalomban. Kandidátusi értekezését a marxi–lenini szocializmus-kommunizmus elmélet tárgyában 32 évesen védte meg 1989-ben, a rendszerváltás évében. Mindamellet széles körű egyetemes műveltséggel rendelkezett, beleértve a természettudományokat és a filozófiát is. Szakmai és vezetői kvalitásait mutatja, hogy a rendszerváltás előtt, egészen fiatalon, a Politikai Gazdaságtan Tanszék vezetője volt a Kertészeti Egyetemen.

János nagyreményű tudományos pályáját a rendszerváltás törte meg. Bizonyára a mai nemzedék számára ez nehezen érthető, de sajnos nem egyedi eset. Akik hasonlóan gondolkodtak a mi nemzedékünkben, sokan átéltek mindezt. Persze biztosan nem egyformán. János nem tudott azonosulni ezzel az új világgal, nem látott igazi cselekvési lehetőséget maga előtt. Pedig mindent megpróbált. Az elveit nem feladva, a tanítás után

kísérletet tett az üzleti életben is. Persze nem erre született. Az utóbbi években megint tanított. A tanítás mellett a tudományos, az elméleti munka, azt hiszem, talán kielégíthette volna. De sem az egyik, sem a másik nem elégítette ki. Sajnos már nem látott igazi célt, cselekvési lehetőséget maga előtt.

Nehéz ezt elfogadni és megmagyarázni.

A TEK alapításának és rendszerváltás előtti időszakának kiemelkedő és jellegzetes alakja volt Juhász János. Indult a tőke-köröktől, és eljutott egy széles körű marxista műveltségig, marxista meggyőződésig. Nem politikai érdek vagy karriervágy, hanem a tudományos meggyőződés és az elméleti következetesség tette ilyenné. Az eredeti marxista szövegek tanulmányozása nála és még néhányunknál elvezetett ahhoz a felismeréshez, hogy ami van, és amit Marx ír, az két különböző dolog, hogy a „létező szocializmus” valójában nem más, mint egy átmeneti rendszer. Sőt már néhány évvel a rendszerváltás előtt azt is tudtuk, hogy ez az átmenet kétirányú, és most éppen visszafelé mozgunk, vagyis ez a rendszer meg fog bukni. A bukás elkerülhetlensége, hogy nincs baloldali alternatíva, majd maga a rendszerváltás, sokunkban, így Jánosban is, komoly törést okozott.

A kelet-európai szocialista irányultságú rendszerek bukása nem csak tudományos pályáját törte meg. Bár mindvégig kitartott marxista meggyőződése mellett, és még a legutóbbi években is nagy jelentőségű tanulmányt írt – egy több mint százoldalas tanulmányban a szakirodalomban egyedülálló marxista kritikáját adta a modern polgári gazdaságtannak –, a mindennapok felőrölték, elégedetlen volt önmagával is. Lelkileg mind nehezebben viselte a rendszerváltás következményeit. Egyre inkább magába fordult és depresszióssá vált. 52 éves volt, amikor véget vetett életének.